

Chega! - Nog!

Chega! Nog på portugisiska, så heter CAVR:s slutrapport över brotten mot de mänskliga rättigheterna under Indonesiens ockupation av Östtimor. International Center for Transitional Justice (ICTJ) var de första som publicerade rapporten, vilket de gjorde på sin webbplats den 30 januari. Rapporten finns på flera språk, bland andra engelska, och är tillgänglig på internet, se <http://www.etan.org/news/2006/cavr.htm>.

Det är National Security Archive, ett forskningsinstitut för internationell politik i Washington, som gjort rapporten tillgänglig.

Vad är CAVR?

CAVR är den 2001 före självständigheten av FN tillsatta kommissionen för mottagning, sanning och försoning. CAVR är den portugisiska akronymen för kommissionen, som började sitt arbete 2002.

Hur har slutrapporten behandlats?

Rapporten överlämnades av CAVR till president Xanana Gusmão den 31 oktober 2005 och av honom till

- regeringen och parlamentet den 28 november, då han också tog avstånd från en del av CAVR:s rekommendationer i rapporten
- FN:s generalsekreterare i samband med säkerhetsrådets möte om Östtimor den 23 januari, och denne ska överlämna den till säkerhetsrådet, där Gusmão ska tala, i mars.

En viktig del av CAVR:s uppdrag är att offentliggöra sin slutrapport.

Vad står i den?

CAVR har behandlat brott mot de mänskliga rättigheterna begångna under tiden 25 april 1974 till 25 oktober 1999.

Rapporten omfattar 2.500 sidor. Nästan 8.000 vittnesmål från offer och vittnen har samlats in liksom vittnesmål från fler än 1.400 förövare. Kommissionen har hållit 216 försoningsmöten på bynivå.

Kommissionen uppskattar att drygt 18.000 icke-stridande dödade eller försvunnit och att minst 84.000 dött genom svält och sjukdomar.

Massavrättningar, tvångsförflyttningar till befästa byar och tortyr i olika former, bland annat sexuellt våld, var vanligt. Indoneser lurade av östtimoreser deras barn eller kidnappade dem helt enkelt för att ta dem med till Indonesien. Och det är inte några enstaka fall utan gäller tusentals barn. Ibland fick de det bra i Indonesien, men de berövades ändå ibland sin identitet och alla

kontakter med sina föräldrar.

Kommissionen konstaterar att 3.000 dödade i inbördeskriget mellan Fretilin och UDT 1975 före invasionen.

I rapporten konstateras att våldet före och efter folkomröstningen i augusti 1999 var systematiskt planlagt och styrt av indonesiska officerare ända upp till högsta rangen. Den civila indonesiska administrationen i Östtimor och regeringen kände till strategin och stödde den.

Rapporten framhäver Indonesiens och det internationella samfundets misslyckande att fullgöra sina lagliga och moraliska plikter att ställa förövarna inför rätta.

CAVR rekommenderar att Serious Crimes Units (SCU) mandat förnyas och att säkerhetsrådet bör upprätta en internationell tribunal.

Rapportens förslag beträffande ersättning till offren är: "De ständiga medlemmarna av säkerhetsrådet, särskilt USA, men också Storbritannien och Frankrike, som gav militärt stöd till den indonesiska regeringen mellan 1974 och 1999 och är förpliktigade att upprätthålla de högsta principerna för världsordningen och freden och skydda de svaga och sårbara, (borde) hjälpa Östtimors regering att ge offren för brott mot de mänskliga rättigheterna under den indonesiska ockupationen skadestånd."

Också Portugal är ansvarigt och bör betala skadestånd för att ha möjliggjort invasionen och inte ha gjort allt för att förhindra den. Portugal gjorde sedan för lite för att befolkningens rätt till självbestämmandet skulle kunna förverkligas.

Vidare sägs i rapporten: "Företag som gjorde vinst på vapenförsäljning till Indonesien under ockupationen av Östtimor (borde) bidra till skadestånden."

Bevis för att USA stödde Indonesien

Rapporten hävdar att USA var medvetet om de indonesiska invasionsplanerna men blundade för dessa och för att av USA levererade vapen skulle användas.

National Security Archive har ställt mer än 1.000 tidigare hemligstämplade dokument till CAVR:s förfogande. Dokumenten visar att fem olika USA-regeringar stött invasionen och ockupationen. Bland annat har fartyg köpta från den amerikanska flottan använts för patrullering, transporter och till och med beskjutning av Östtimor med granater. Två tidigare amerikanska flygplan användes för att beskjuta Dili vid invasionen och ett Baucau. Fallskärmsjägarna var också utbildade av USA. Av USA levererade flygplan var väsentliga för Indonesiens förmåga att slå ner motståndet genom flera kampanjer som förorsakade befolkningen stort lidande.

Under hungersnöden vägrade USA att medge att den primära orsaken för att östtimoreser dog i tusental var Indonesiens säkerhetspolitik. USA:s stöd var viktigt för den fortsatta ockupationen, säger kommissionen.

Den demokratiska kongressledamoten Barney Frank, som aktivt stödde Östtimors sak under 90-talet, är inte överraskad. Han var en av dem som arbetade hårt för att få den amerikanska regeringen att stoppa Indonesien.

Också Storbritannien, Nya Zeeland och Australien kände till Indonesiens invasionsplaner i förväg utan att försöka stoppa dem.

Fretilin och Falintil kritiserar

Men rapporten väjer inte heller för att kritisera motståndsrörelsen Fretilin och gerillaarmén Falintil. "Representanter för Fretilin svarade med att begå allvarliga brott mot de mänskliga rättigheterna ... fängslanden under usla förhållanden och avrättningar utan någon form av rättegångar som på minsta sätt tillgodoser internationella krav på rättvisa rättegångar."

Av de 5.108 olagliga avrättningarna, som rapporterats till kommissionen, begicks 67,6 % av indoneser medan 25,4 % begicks av Fretilin/Falintil.

Gusmão avvisande

Gusmão har avvisat två rekommendationer från kommissionen att säkerhetsrådets ständiga medlemmar, Indonesien och Portugal samt länder som sålde vapen till Indonesien och stödde Indonesien ska betala skadestånd och att den särskilda enheten för allvarliga brott vid Dilis domstol ska återupprättas för att undersöka och avgöra alla brott under ockupationen.

"Jag har frågat mig själv om det ligger i vår nations intresse, som måste omfatta social harmoni, att anta ett

förfarande, som enligt vad en del av mina vänner säger mig ska ge rättvisa och som kommer att pågå i många år och kanske fördröja konsolideringen av demokratin som pågår i Östtimor och Indonesien. Jag har kommit fram till, efter brett rådslag med folket, att det inte är fallet."

Han har också sagt att rekommendationen att ta upp varje brott begånget efter 1975 lätt skulle kunna leda till "politisk anarki och socialt kaos".

Indonesien avvisar rapporten som ensidig och enbart byggd på rapporter från Östtimor.

Den australiska regeringen har ställt sig tvivlande till delar av rapporten, särskilt avseende Australiens roll under det diplomatiska spelet, som ledde till självständigheten, 1999.

Berömvärd rapport

CAVR:s slutrapport visar att kommissionen under ordförande Aniceto Guterres Lopes har varit mycket modig och grundlig i sin kartläggning av våldet strax före och under ockupationen.

På grund av den svenska vapenexporten till Indonesien 1977-1985, som mest 85 miljoner kronor 1982, borde även Sverige och de då inblandade företagen bidra till skadestånd till drabbade östtimoreser!

Rapporten har också ett längre avsnitt om de åtgärder som kommissionen anser behövs för att minska risken för förnyat våld. Dessa är delvis tillämpliga på en mängd andra konflikter runt om i världen, där vi tyvärr fortfarande ser ett stort antal brott mot de mänskliga rättigheterna. Det internationella samfundet bör därför noga beakta dessa förslag.

Tommy Pollák

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Ickekommersiell-Inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> eller skicka ett brev till Creative Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco, California, 94105, USA. Material som publiceras i Merdeka & ÖsttimorInformation kan också publiceras i <http://www.globalarkivet.se>.